

**UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
PRAVNICKA FAKULTA**

**REFORMA SPOLOČNÉHO EURÓPSKEHO AZYLOVÉHO
SYSTEMU**

Bakalárska práca

a6f964c7-1e8a-4237-bf80-eb5ed92576

Študijný program : Právo

Študijný odbor : Právo

Školiace pracovisko : Katedra medzinárodného , európskeho práva a právnej komunikácie

Vedúci bakalárskej práce: JUDr. Ľubica Saktorová, PhD., LL.M., M.A.

Banská Bystrica 2022

Volodymyr Prokofiiev

ČESTNE VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu s názvom: Reforma spoločného európskeho azylového systému, vypracoval samostatne pod vedením svojho školiteľa: JUDr. Ľubica Saktorová, PhD., LL.M., M.A. a že som uviedol všetku použitú literatúru.

V Banskej Bystrici dňa

Podpis

Pod'akovanie

Chcel by som úprimne pod'akovať JUDr. Ľubice Saktorovej, PhD., LL.M., M.A. , za odborné vedenie tejto bakalárskej práce, za ochotný prístup a rady, ktoré mi poskytli a pomohli mi k môjmu vzdelávaniu.

ABSTRAKT

Volodymyr Prokofiiev: Reforma spoločného európskeho azylového systému, bakalárska práca, Univerzita Mateja Belá, Právnická Fakulta, Katedra medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie, vedúci práce: JUDr. Ľubica Saktorová, PhD., LL.M., M.A., stupeň odbornej kvalifikácie: bakálar (Bc.), Banská Bystrica, 2022, 37 s.

Cieľom bakálarskej práce je s pomocou logicko-historickej a analytickej metód popísať reformu spoločného európskeho systému, spôsobenú migračnou krízou v roku 2015. V danej práci sa venujeme pojmu azyl v medzinárodnoprávnom prostredí, jeho charakteristikou. Súčasťou práce je analýza príčin migračnej krízy, dôvody jej vypuknutia. Popíšeme samotný proces krízy a jej vplyv na transformáciu politiky EÚ v ôči azylovej a migračnej politike. Pre podrobnejšiu analýzu uviedeme vývoj európskeho azylového systému od 90 – tých rokov a presunieme sa do súčasného stavu.

Kľúčové slova : Európska únia, azyl, reforma európskeho azylového systému, migračná kríza, utečenci.

ABSTRACT

Volodymyr Prokofiiev: Reform of the Common European Asylum System, Bachelor's Thesis, Matej Belá University, Faculty of Law, Department of International Law and Legal Communication, supervisor: JUDr. Ľubica Saktorová, PhD., LL.M., M.A., degree of professional qualification: bachelor (Bc.), Banská Bystrica, 2022, 37 p.

The aim of the bachelor thesis is to describe a reform of the common European system, caused by the migration crisis in 2015, using a logical-historical and analytical method. In this thesis we manage to work at analyze of the causes of the migration crisis, the reasons for its outbreak. We will describe the crisis process itself and its impact on the transformation of EU asylum and migration policy. For a more detailed analysis, we will state the development of the European asylum system since the 90s and move on to the current situation.

Key words: European union, azylym, european, azylym system, refugees, migration crisis

Obsah

Úvod	7
1.Pojem azyl v medzinárodnoprávnom prostredí a migračná kríza	9
1.2 Právo na azyl.....	10
1.3 Dôvody vypuknutia migračnej krízy	12
1.4 Procesy migračnej krízy.....	13
1.5 Následky migračnej krízy	15
2. Samotná reforma európskeho azylového systému a jej základné ciele	18
2.1 Vývoj spoločného európskeho azylového systému	19
2.2 Dôvody reformy	21
2.3 Samotný proces reformy a jej súčasný stav	22
3. Budúcnosť európskeho spoločného azylového systému	26
Záver.....	30
Zoznam bibliografických odkazov	33

Úvod

Každá osoba, ktorá uteká pred prenasledovaním alebo vážnou ujmu, ktoré jej hrozia vo vlastnej krajine, má právo požiadať o medzinárodnú ochranu, respektíve o azyl. Azyl patrí medzi základné ľudské práva a podmienky pre jeho udelenie sú zahrnuté v rámci Ženevského dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951. Tento dohovor vymedzuje základné pojmy utečenec, sociálnu, ekonomickú a politickú ochranu ľuďom núteným odísť z domovského štátu a ich práva a povinnosti. Zmluvnými stranami dohovoru sa stalo 149 štátov, medzi ktoré zariaďujeme aj súčasne členské štáty Európskej únie. V roku 1967 bol prijatý aj opčný protokol k dohovoru.

Európska únia je medzinárodnou inštitúciou, ktorá je postavená na princípoch demokracie, slobody, rovnosti a ochrany ľudských práv, z čoho vyplýva jej zapojenie do problematiky ochrany utečencov a práva azylu. Z tohto dôvodu sa členské štáty EÚ dohodli na spoločnej európskej azylovej politike, ktorá zahŕňa aj doplnkovú a dočasnú ochranu. Konania na udelenie azylu musia byť v rámci celej únie spravodlivé a účinné. Toto predstavuje hlavné princípy, na ktorých je založený spoločný európsky azylový systém, známy aj pod skratkou CEAS. V rámci tohto systému sa stanovujú minimálne normy týkajúce sa zaobchádzania so všetkými žiadateľmi o azyl a všetkými žiadosťami o azyl v celej EÚ. V roku 2014 príchod migračnej krízy do Európy poukázal na potrebu zreformovať právne normy a pravidlá EÚ v oblasti azylu. Podľa súčasných pravidiel sa so žiadateľmi o azyl v EÚ nezaobchádza jednotne a podiel kladných rozhodnutí o azyle sa v jednotlivých krajinách tiež značne líši. V dôsledku toho žiadatelia o azyl cestujú po Schengenskom priestore a žiadajú o azyl v krajinách, o ktorých sa domnievajú, že im ponúkajú väčšie šance na získanie medzinárodnej ochrany.

Hlavným dôvodom výberu témy pre túto bakalársku prácu sa stala otázka migrácie, ktorá je stále aktuálna v súvislosti s prebiehajúcimi konfliktami a hrozbami, najmä s aktuálnou vojnou pri hraniciach EÚ. Cieľom tejto práce je pomocou analytických prístupov preskúmať problematiku azylu a podčiarknuť jeho dôležitosť v súčasnom svete. Hlavnou skúmanou oblasťou je forma spoločného európskeho azylového systému, v rámci ktorého sa autor snaží poukázať na jeho chyby a opísať novú spoločnú azylovú politiku EÚ.

Úlohy bakalárskej práce v súvislosti so zadaným cieľom sú:

1. výskum azylu a právo na azyl
2. skúmanie príčin, procesu a dôsledkov európskej migračnej krízy

3. zameranie na reformu spoločného európskeho azylového systému.

Štruktúru práce určuje predmet, účel a ciele štúdia. Práca pozostáva z úvodu, troch kapitol a záveru.

Prvú kapitolu bakalárskej práci rozdelíme na viaceré podkapitoly. V prvej podkapitole sa zameriavame na definíciu práva na azyl v medzinárodnoprávnom prostredí. Ďalej sa presunieme k migračnej kríze, kde popíšeme dôvody jej vypuknutia. Takisto, spomenieme procesy migračnej krízy a zhrnieme kapitolu následkami migračnej krízy. Rozoberieme hlavné príčiny, samotný proces a následky, ktoré spôsobila. V druhej kapitole sa sústredíme na samotnú reformu spoločného európskeho azylového systému. Táto kapitola pozostáva z viacerých podkapitol. V prvej podkapitole podrobnejšie rozoberieme vývoj európskeho azylového systému. Následne sa zaoberáme dôvodmi reformy. Tretia podkapitola je venovaná samotnému procesu reformy a jej súčasnému stavu. Posledná kapitola práca sa zaoberá budúcnosťou európskeho azylového systému, vymedzuje konkrétne medzery v reforme a popisuje aktuálny migračný stav v Európskej únii. Na záver práce si zhrnieme všetko, čo bolo spomenuté, zhodnotíme súčasný európsky azylový systém a poskytneme možné predpoklady do budúcnosti.

Vzhľadom na špecifickosť témy sme pri výskume pracovali najmä s primárnymi zdrojmi, dokumentami Európskej únie a odbornými článkami.

V závere práce si zhrnieme dosiahnuté a vypracované poznatky a ich analýzu ohľadom reformy spoločného európskeho azylového systému .

Na rozpracovanie danej problematiky používame analytickú, historickú a porovnávaciu metódu, kauzálnu metódu a metódu syntézy.

1. Pojem azyl v medzinárodnoprávnom prostredí a migračná kríza

S pojmom azyl je spätých niekoľko ďalších právnych termínov, predovšetkým medzinárodná ochrana, azylant, žiadateľ a doplnková ochrana. Podstatou azylu je poskytnutie ochrany, útočiska osobám utiekajúcim pred vojnou, hrôzami a iným situáciám, ohrozujúcich zdravie a život. Otázka azylu v medzinárodnom práve bola korigovaná prijatím ženevského dohovoru, ktorý vymedzuje podmienky pre azyl a zároveň povinnosti utečencov voči štátu, poskytujúcim azyl. V roku 1967 vznikol protokol, rozširujúci pôsobnosť dohovoru a odstraňujúci obmedzenie. Tieto právne ustanovenia sú piliermi pre medzinárodné spoločenstvo v oblasti azylového práva. EÚ ako medzinárodná inštitúcia sa zaoberala problematikou azylu. Začlenila podmienky oprávnenosti na medzinárodnú ochranu do vlastného súboru právnych predpisov a túto koncepciu rozšírila tým, že okrem utečencov vytvorila kategóriu osôb, ktorým sa poskytla medzinárodná ochrana, t. j. osôb, ktorým sa poskytla doplnková ochrana. Právo na azyl je zaručené v článku 18 Charty základných práv EÚ. Článkom 19 sa zakazuje hromadné vyhodenie a jednotlivcom sa poskytuje ochrana pred vystaňovaním, vyhodením alebo extradíciou do štátu, v ktorom pre nich existuje vážne riziko trestu smrti, mučenia alebo iného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu. Členské štáty EÚ sa dohodli na spoločnej európskej azylovej politike, ktorá zahŕňa aj doplnkovú a dočasnú ochranu. Konanie na udelenie azylu musia byť v rámci celej Únie spravodlivé a účinné. Na týchto princípoch je založený spoločný európsky azylový systém (CEAS).¹

Azyl sa udeľuje, v prípade ak má osoba v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov. Taktiež, z príčin zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do materského štátu, alebo je v krajine pôvodu prenasledovaná za uplatňovanie politických práv a slobôd. To znamená, že azyl je udeľovaný najmä z dôvodu individuálneho nebezpečenstva. Udelením azylu osoba získava trvalý pobyt na území členského štátu EÚ.² Osoba s

¹ O azyly [online]. Oecd.org, International migration outlook (2016), Dostupné na internete: <https://www.oecd.org/els/mig/IMO-2016-chap4.pdf> [cit.20.2.2022]

² KOŠIČIAROVA, S.: Akruálne otázky azylového práva 1: zborník z česko-slovenskej vedeckej konferencie. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2019, s. 18-20

udeleným azylom má na území udeľujúceho členského štátu trvalý pobyt. Tejto osobe sa vydáva doklad o pobyte, v ktorom je uvedený názov „azylant“ s platnosťou na 10 rokov.

Veľká pravdepodobnosť udelenia azylu (napríklad zjavné prenasledovanie cudzinca z politických, rasových, náboženských dôvodov) , ktorá by bola zrejmá už v okamihu rozhodovania o zaistení cudzinca, by tak podľa názoru ústavného súdu mohla predstavovať prekážku pri zaistení cudzinca na účely výkonu administratívneho vyhostenia. U takého cudzinca by totiž možnosť administratívneho vyhostenia bola veľmi obmedzená.

1.2 Právo na azyl

Právo na azyl bolo zahrnuté ešte vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv z roku 1948, avšak Medzinárodne pakty o ľudských právach z roku 1966 ho v takejto forme neupravujú.³ Právna úprava de lége lata v prípade azylantov je striktne založená na individuálnej žiadosti a individuálnom preverovaní každého jednotlivého žiadateľa o azyl zo strany teritoriálneho štátu. Koncepcia práva na azyl ako kolektívneho ľudského práva tretej generácie zatiaľ nemá oporu v základných prameňoch medzinárodného práva (medzinárodne zmluvy, medzinárodne obyčaj, všeobecne zásady), a taktiež ani v pomocných prameňoch medzinárodného práva (judikatúra medzinárodných súdov, náuka o medzinárodnom práve). Právo na azyl sa stále chápe prevažne len ako politicky deklarované, individuálne a subjektívne právo patriace do prvej generácie ľudských práv. Právo na azyl ovplyvňuje, okrem právnych súvislostí, mnohé mimoprávne faktory mocenskej, politickej, vojenskej, bezpečnostnej, ekonomickej, sociálnej a kultúrnej povahy. ⁴ Medzi najdôležitejšie faktory patrí ten ekonomický, nielen z hľadiska potrieb osôb žiadúcich o ochranu, ale aj pre samotne vyspelé demokratické štáty. Prejavuje sa to v oblasti hľadania chýbajúcej lacnej pracovnej sily v zahraničí v podmienkach stagnujúceho nárastu domácej populácie. V súčasných podmienkach demokratického vývoja a ochrany ľudských práv a základných slobôd, v modernej dobe kedy je zakázaný obchod s otrokmi a humanizovalo sa trestné súdnictvo, je hľadanie lacnej pracovnej sily oveľa zložitejšie. Medializované informácie naznačujú, že činnosť niektorých agentúr alebo nadržaných lacnej pracovnej sily vo svete sa pohybuje na hranici nelegálneho obchodovania s ľuďmi. Takisto, sa to týka nelegálneho a nemorálneho obchodu s

³ BALGA „J.: Azylove právo. Plzeň : Aleš Čeněk , 2012, s.56

⁴ KOŠIČIAROVA, S.: Akruálne otázky azyloveho práva I: zborník z česko-slovenskej vedeckej konferencie. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2019, s.17-18

ľudskými orgánmi. V súčasnosti je však získavanie pracovnej sily nevyhnutné pre zabezpečenie hospodárskeho rozvoju v rôznych častiach sveta. Práve túto problematiku by sa dalo vyriešiť s pomocou poskytovania azylu v procese zabezpečovania pracovných miest pre azylantov, ktorí sú viac ochotnejší pracovať za nižší plat ako občania štátu. Právo na azyl tvorí súčasť systému všeobecnej ochrany ľudských práv a základných slobôd. Ochrana ľudských práv sa úzko dotýka vnútorných a vonkajších záležitostí štátu ako tradičného subjektu medzinárodného práva. Patria sem problematiky týkajúce sa obyvateľstva štátu, štátneho územia, štátnych organov pre medzinárodne styky a otázky medzinárodného súdnictva. Najširšie pozadie v tomto procese predstavujú ciele medzinárodnej medzištátnej inštitúcie OSN, definujúce najmä snahu o zabezpečenie globálneho mieru, bezpečnosti vo svete a ochrany ľudských práv.⁵

Pojem azyl sa používa v rôznych významoch, a to v súvislosti hovoriac o práve na azyl ako subjektívnom práve jednotlivca, alebo o práve na azyl, ako objektívnom práve štátu alebo iného subjektu medzinárodného práva, oprávneného poskytnúť azyl. Známy je aj ďalší obvyklý význam tohto pojmu, ktorý je spojený s pravom štátu poskytnúť teritoriálny azyl prenasledovanej osobe v priestore diplomatickej misie. Takýto význam však neprekračuje rámec regionálnej úpravy v rámci medzinárodného práva. Objasnenie alebo určenie významu práva na azyl sa sprostredkúva prostredníctvom argumentov právnej interpretácie, obsiahnutých vo všeobecnom výkladovom pravidle, v doplnkových pravidlách a jazykových pravidlách interpretácie medzinárodných zmlúv.

Zmena filozofie prístupu k utečencom na úrovni európskej úrovni vyplýva z uvedomenia si naliehavých potrieb v globalizujúcom sa svete. V dnešnej dobe sa medzinárodné spoločenstvo snaží držať princípov zvrchovanej rovnosti jednotlivých štátov a nezasahovať do záležitostí iného štátu. Tieto zásady sa budovali postupne v súvislosti s rozvojom medzinárodných vzťahov.⁶ V 20. storočí sa tieto pravidlá stali jedným zo základných kameňov výstavby medzinárodného právneho systému v podmienkach mocensky rozdeleného sveta. Napriek tomu dnes čelíme globálnym výzvam, ako sú dôsledky migračných kríz a porušovanie kogentných pravidiel medzinárodného práva. Presun azylovej problematiky z oblasti prvej generácie ľudských práv do oblasti tretej generácie ľudských práv by bolo dôležitým krokom na ceste k

⁵ KOŠIČIAROVA, S.: Akualne otázky azyloveho práva 1: zborník z česko-slovenskej vedeckej konferencie. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2019, s. 18-20

⁶ BALGA, J.: Azylove právo. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s.56

hľadaniu lepšieho právneho usporiadania otázok súvisiacich s teóriou, tvorbou, dodržiavaním a aplikáciou azylového práva v podmienkach 21. storočia.

1.3 Dôvody vypuknutia migračnej krízy

Európska migračná kríza z roku 2015 bola humanitárna katastrofa spôsobená masívnym prílevom migrantov do Európy z vojnou zničených krajín Afriky a Blízkeho východu. Táto kríza je považovaná za najväčšiu v Európe od druhej svetovej vojny. Vtedajší eurokomisár pre rozšírenie a susedskú politiku Johannes Hahn uviedol, že k polovici septembra roku 2015 predstavoval počet migrantov najvyššiu hodnotu v histórii ľudstva. Za prvých 7 mesiacov roku 2015 prišlo do Európy viac ako 300 000 migrantov, z toho viac ako 100 000 prišlo v júli. Nedostatok transparentných pravidiel prijímania a nekontrolovaný pohyb utečencov viedlo k mnohým obetiam na ceste do Európy. Napríklad, v Stredozemnom mori sa v prvých piatich mesiacoch roka utopilo viac ako 1 800 migrantov, čo je 20-krát viac ako v tom istom období roku 2014. Ďalším príkladom hroznej nehody bolo objavenie 71 mŕtvych tiel migrantov v opustenom kamióne na východe Rakúska, ktorí sa s najväčšou pravdepodobnosťou udusili nedostatkom kyslíka pri nelegálnej preprave.⁷

Problém sa stal svetovo známym, keď dňa 3. septembra popredné svetové médiá zverejnili fotografiu tela malého chlapca migranta odvezeného na turecké pobrežie, ktorý sa utopil pri pokuse dostať sa z Turecka do Európy. Z jeho niekoľkočlennej rodiny ušiel iba jeho otec, všetci ostatní zomreli, rovnako ako väčšina tých, ktorí boli na lodi.

Podľa OSN sa krajiny pôvodu väčšiny žiadateľov o azyl od roku 2014 nezmenili, sú to najmä utečenci zo Sýrie, Afganistanu, Somálska, Južného Sudánu, Konžskej demokratickej republiky, Stredoafrickej republiky, Mjanmarska a Eritrei. Hlavným faktorom, ktorý ovplyvňuje rastúci počet žiadateľov o azyl je prebiehajúca občianska vojna v Sýrii.⁸ Ak túto krajinu vylúčime z výpočtov, tak od roku 2011 bol rast len na úrovni 5 % (+ 500 tisíc ľudí). Od roku 2012 sa počet sýrskych utečencov zvýšil viac ako 30-krát: 23,4 tisíc na konci roka 2012 a 799,9 tisíc na konci roka 2015. Mimo krajín EÚ zasiahol konflikt v Sýrii od polovice roka 2015 najviac Turecko (1,8 milióna registrovaných utečencov), Libanon (1,2 milióna), Jordánsko (628 800), Irak (251 300) a

⁷ O migračnej kríze v Európe [online].bbc.com, [2016-02-19].

Dostupné na internete:

https://www.bbc.com/russian/international/2016/02/160219_migrant_crisis_charts

[cit.1.3.2022]

⁸ Cherevichenko,T.: Actual problems of modern international relations, Moskva : Institute of Oriental

Egypt (131 900). Hlavnými prijímajúcimi krajinami utečencov v EÚ boli Nemecko, Švédsko, Taliansko a Francúzsko, kde bolo zaregistrovaných 91 % všetkých žiadostí. Medzi hlavné príčiny, ktoré zapríčinili vznik migračnej krízy v Európskej únii patrí predovšetkým nekontrolovaný prílev utečencov a migrantov v dôsledku vojny v Sýrii. Táto udalosť sa stala tzv. spúšťačom celého mechanizmu. V samotnej Sýrii sa situácia eskalovala po protestoch v marci roku 2011, čo následne viedlo k masovým nepokojom a násiliam v rôznych mestách po celej Sýrii a neskôr sa rozrástlo do rozsiahleho ozbrojeného konfliktu. V dôsledku vojny najviac trpí civilné obyvateľstvo, ktoré je nútené utekať do bezpečných krajín. Najviac príťažlivým miestom sa javí práve EÚ, do ktorej sa dalo dostať relatívne jednoducho a takmer bezplatne. Napríklad, donedávna existovala námorná doprava z Líbye až do Talianska alebo Malty. Túto trasu využívali skoro všetci migranti a utečenci smerujúci do Európy. Okrem Sýrčanov sa do EÚ sťahovali aj migranti zo severnej a rovníkovej Afriky.⁹ Väčšina migrantov má tendenciu ísť do konkrétnych krajín, kde sa ich príbuzní už usadili. Schopnosť pripojiť sa k členom rodiny v rôznej miere usporiadané v Európe, značne uľahčuje psychologickú aj ekonomickú stránku takéhoto kroku. Okrem ekonomických faktorov, ktoré prispeli k¹⁰ zvýšeniu záujmu utečencov v prospech EÚ sú aj geopolitické (dobré rozloženia, možnosť cestovanie neobmedzené v Schengenskom priestore), náboženské (možnosť sa hlásiť k akémukoľvek náboženstvu bez útlakov či prenasledovania). Z vyššie uvedených dôvodov vyplýva, že Európska únia predstavuje bezpečný priestor pre utečencov, dobre ekonomické, životné, pracovné a sociálne podmienky priťahujúce čoraz viac ľudí, utekajúcich pred hrôzami vojny.¹¹ Avšak, nepripravenosť EÚ voči obrovským prílevom migrantov, neschopnosť reagovať včas na vzniknuté problémy spôsobila rozkol medzi členskými štátmi a zapríčinila migračnú krízu, ktorej dôsledkom čelí dodnes.

1.4 Procesy migračnej krízy

Od januára do septembra 2015 bolo v členských krajinách EÚ zaregistrovaných viac ako 700 000 žiadateľov o azyl. Celkovo podľa rôznych odhadov prišlo v roku 2015 do EÚ 1 až 1,8 milióna utečencov a nelegálnych migrantov (pre porovnanie, v roku 2014 ich bolo zaregistrovaných asi 280 000). V polovici marca 2016 sa Turecko a Európska

⁹ Cherevichenko, T.: Actual problems of modern international relations, Moskva : Institute of Oriental

¹¹ Lehne S., (2016). How the Refugee Crisis Will Reshape the EU. In Carnegie Europe [online] Dostupné na internete: <https://carnegieeurope.eu/2016/02/04/how-refugee-crisis-will-reshape-eu-pub-62650> [cit. 13.5.2022]

únia dohodli na spoločnom pláne boja proti migračnej kríze. Tento plán zabezpečuje najmä poskytovanie finančnej pomoci Ankare na prijímanie utečencov a prijímanie legálnych sýrskych migrantov z Turecka Európskou úniou.¹²

V roku 2018 v júni sa konal summit hláv štátov a vlád EÚ na ktorom sa rozoberal problém migrácie a možné spôsoby jeho riešenia a zároveň sa diskutovalo o otázke sankcií proti Rusku v súvislosti s anexiou Krymu a vojnou na Donbase. V tom istom mesiaci talianske úrady odmietli prijať loď "Lifeline", ktorá patrila mimovládnej organizácii, na ktorej sa viezlo približne 350 migrantov z afrických krajín. Podobný incident sa stal v auguste so súkromnou záchrannou loďou Aquarius, ktorá patrila mimovládnej organizácii SOS Mediterranee, na palube sa zdržovalo 141 migrantov. Podľa Eurostatu (údaje k polovici marca 2019) bolo v roku 2018 podaných na Európsky migračný úrad takmer 581 000 žiadostí o azyl. To je oveľa menej ako počas vrcholiacej migračnej krízy v roku 2015, keď takýchto žiadostí bolo viac ako 1,2 milióna.. Podľa odborníkov už teraz môžeme hovoriť o ukončení tejto migračnej krízy, avšak prebiehajúci konflikt na Ukrajine otvára otázku reformy migračného systému znovu.¹³

V roku 2020 Európska únia zase čelila problémom, týkajúcich sa migrantov, len v tomto prípade už nelegálnych. Situácia sa vyostрила začiatkom roka 2020 v dôsledku prudkého zhoršenia situácie v Sýrii, v provincii Idlib. Turecký prezident Erdogan vyhlásil, že Turecko otvorí hranice s Európskou úniou pre sýrskych utečencov v dôsledku čoho do EÚ začalo smerovať vlny nelegálnych migrantov, podľa údajov cez turecké hranice prešlo viac ako 100-tisíc utečencov. Na hranici medzi Gréckom a Tureckom (najmä na ostrove Lesbos) došlo k prelomeniu hraníc nelegálnymi migrantmi a stretom s pohraničnou strážou a políciou. Ministri zahraničných vecí členských krajín EÚ sa zišli na mimoriadne zasadnutie. Na zasadnutí rozoberali krízu, ktorá vyvrcholila na grécko-tureckej hranici a bola vyvolaná Ankarou z politických dôvodov. Okrem toho sa samotné Turecko vyhradilo, že muselo čeliť obrovskej migračnej záťaži. Turecko bolo nútené prijať 3,7 milióna migrantov a utečencov. Reakciou tureckej vlády bol zákaz zo strany tureckej pobrežnej stráže prechádzať cez Egejské more do štátov Európskej únie. Turecké

¹² O migračnej kríze v Európe [online].bbc.com, [2016-02-19].

Dostupné na internete: https://www.bbc.com/russian/international/2016/02/160219_migrant_crisis_charts [cit.1.3.2022]

¹³ Novotny V., The Refugee Crisis in Focus: Towards better cooperation between Europe's national governments. In martenscentre.eu [online]. Dostupné na internete: <https://www.martenscentre.eu/publication/> [cit.14.3.2022]

úradu odôvodňovali uzavretie námornej cesty z dôvodu obavy o bezpečnosť utečencov. Európska štatistická agentúra (Eurostat) zistila, že v roku 2020 počet osôb nelegálne sa zdržiavajúcich v Európskej únii dosiahol 557,5 tisíc osôb, čo je o 73 % menej ako v roku 2015. Počet nelegálnych prisťahovalcov v roku 2015 dosiahol rekordných 2,08 milióna. V porovnaní s rokom 2019 sa počet nelegálnych prisťahovalcov v EÚ mierne znížil o 11 %.

1.5 Následky migračnej krízy

V prvom rade utečenecká kríza mala dôsledky na vnútorné politiky členských štátov, a istým spôsobom rozdelila Európu na dva tábory: štáty, ktoré utečencov prijali, a tie ktoré ich odmietli. Medzi popredné krajiny, ktoré prijali najviac utečencov patrí Nemecko, v ktorom sa registrovalo až 43 % všetkých žiadostí o azyl, podaných v prvom polroku roku 2015. V západných európskych krajinách bol počet prijatých utečencov oveľa vyšší, ako v štátoch východnej a strednej Európy. Najmä v mnohých krajinách východnej Európy, vystupovali vlády a niekedy samotné obyvateľstvo proti prijímaniu utečencov a migrantov. Povinné prerozdelenie migrantov na základe kvót navrhované Európskou komisiou v rámci „núdzového mechanizmu“ odmietali nielen štáty východnej Európy, ale aj krajiny ako Spojené kráľovstvo (do roku 2020), Írsko a Dánsko. Väčšina krajín EÚ sa obávala, že súčasné "núdzové" kvóty môžu byť budúcnosti zakotvené v novom trvalom distribučnom mechanizme. Vtedajšia nemecká kancelárka Angela Merkelová sa usilovala o zjednotenie EÚ v migračných otázkach a o prejavenie väčšej európskej solidarity, avšak tieto vyhlásenia neboli veľmi účinné.¹⁴ Z legislatívneho hľadiska prijímanie dôležitých rozhodnutí v EÚ funguje na princípe všeobecného konsenzu a je potrebný súhlas všetkých členských štátov, aby rozhodnutie bolo prijaté a tým pádom je aj záväzné pre všetky krajiny.¹⁵ Napriek tomu EÚ vydala Dublinské nariadenie, ktoré prideliť zodpovednosť prvému štátu schengenskému priestoru, aby spracoval a zaregistroval žiadosť o azyl, čo sa nakoniec ako neudržateľné. Grécko a Taliansko už postupom času prestali plniť svoje povinnosti a dovolili utečencom sa presúvať voľne po schengenskom priestore. Rozhodnutie prímorských štátov zasiahlo celú úniu, a neudržateľne to zaťažilo Nemecko, Švédsko, Fínsko, Rakúsko ako aj krajiny

¹⁴ An Economic Take on the Refugee Crisis [online]. Dostupné na internete: [ec.europa.eu](https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/ip033_en_2.pdf) Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/ip033_en_2.pdf [cit.13.5.2022]

¹⁵ Refugees in the Old World: miscalculations in resolving the migration crisis in Europe. In [unicef.org](http://tass.ru/mezhdunarodnyapanorama/2636767) [online]. Dostupné na internete: <http://tass.ru/mezhdunarodnyapanorama/2636767> [cit.7.3.2022]

Beneluxu. Vzhľadom na rozdrobenosť štátov pri dosiahnutí riešenie, ako napríklad spravodlivú distribúciu utečencov alebo zavedenie povinných kvót je takmer nemožné. Z tohto dôvodu, otázka prijatia utečencov spadá pod vnútornú politiku jednotlivých členských štátov, preto Nemecko, ktoré od začiatku otvorilo svoje dvere čelilo neprimeranému počtu utečencov, zatiaľ čo iné krajiny sa naďalej vyhýbali tomuto morálnemu záväzku.¹⁶

Jedným z najväčších protivníkov migračných kvót a prijímaniu utečencov je Maďarsko. Vtedajší maďarský minister zahraničných vecí Peter Szijjártó dokonca obvinil Grécko za masívny prílev migrantov pre nedostatok riadnych kontrol v zahraničí. Do Maďarska migranti ani nemajú možnosť prísť bez registrácie, tak isto ako aj do Slovenska. Hlava vlády Maďarska Viktor Orbán taktiež kritizoval „zlú imigračnú politiku“ EÚ a slabú ochranu vonkajších hraníc.¹⁷ Podľa maďarského premiéra, ochrana hraníc a prísnejšia kontrola sú nutnosťou pre novú politiku EÚ. Prezident Českej republiky Miloš Zeman sa tiež vyjadroval proti migračnej politiky, apelujúc na zlú integráciu utečencov do európskej spoločnosti, náklady pre štátny rozpočet na sociálnu podporu utečencov a hrozbu útokov. Pobaltské štáty zastávali nejednoznačný postoj, napríklad litovská prezidentka Dalia Grybauskaitė nepodporovala prerozdelenie kvót v rámci EÚ, čo je podľa jej názoru „nespravodlivé a nezmyselné“. Zároveň litovská vláda obvinenia z nedostatku solidarity odmieta, keďže sa zaviazala prijať 325 utečencov z Afriky a Blízkeho východu.

Ďalším problémom je situácia vo vnútornom prostredí množstva európskych krajín. Podľa prieskumov v rokoch 2015-2016 sa väčšina nemeckých občanov (81 %) stotožňuje s názorom, že ich úrady nezvládajú migračnú krízu. S prácou kabinetu ministrov nie je spokojných 61 % respondentov a hodnotenie Angely Merkelovej bolo najnižšie od augusta 2011. Tieto údaje potvrdzujú nespokojnosť obyvateľstva vládou európskej únie a len prispieva k rastu nedôvery občanov voči EÚ. Na druhej strane, proces prijímania a presídľovania utečencov začal vymykať kontrole. Zhoršenie ekonomickej situácie v krajinách, vnútorná nestabilita, veľké množstvo nepokojov sú

¹⁶ Golovina M., The refugee problem: the UN is sounding the alarm. In tass.ru [online]. Dostupné na internete: <https://tass.ru/spec/refugee> [cit.4.3.2022]

¹⁷ Schiltz C., The EU has become a club of egoists // Die Welt. 31.08.2015. In welt.de [online]. Dostupné na internete: <http://www.welt.de/debatte/kommentare/article145852230/Die-EU-ist-einKlub-von-Egoisten-geworden.html> [cit.3.3.2022]

negatívnymi následkami migračnej krízy. Nasledujúcim problémom je tzv. „vydieranie“ zo strany Turecka, ktoré si vyžaduje stále viac finančných prostriedkov na potlačenie neustáleho toku utečencov. Z tohto dôvodu, Európska komisia schválila vytvorenie špeciálneho fondu pre Turecko a utečencov vo výške 3 miliárd eur, z ktorých samotná EK vyčlení 500 miliónov eur, a zvyšných 2,5 miliardy vyzbierajú krajiny EÚ.¹⁸ Najviac ohrozeným však stále ostáva schengenský priestor, na jeho podporu bola vytvorená spoločná inštitúcia Frontex. Tato inštitúcia pozostáva z policajných zložiek, poskytnutých členskými štátmi operujúcich na hraničnej kontrole s nečlenskými štátmi EÚ. Taktiež, bol zriadený Európsky podporný úrad pre azyl, ktorý by mal riadiť azylovú politiku EÚ. Napriek tomu, tieto inštitúcie momentálne nedokázali byť veľmi efektívne a zároveň zvládať v plnej miery následky migračnej krízy.¹⁹ Nedostatok financovania a splnomocnenia sú príčinami, prečo tieto úrady zohrávali len pomocné úlohy. Absencia pevného právneho základu neumožnila členským štátom nastoliť harmonizovanú migračnú a azylovú politiku nakoľko členské štáty preferovali zachovať veľkú mieru autonómie v takýchto otázkach.

Celý rok 2015 EÚ venovala obrovské úsilie, aby sa vyrovnala s krízou. Prílev utečencov, pohyby v eurozóne sa stali záležitosťou hlavne Európskej rady, ktorá združuje hlavy štátov a vlád. EÚ prijala rad opatrení, aby sa zmiernila s následkami krízy. Vytvorili schému premiestňovania približne 160.000 utečencov, ktorí ostali zaseknutí v Taliansku a Grécku do iných krajín schengenského priestoru. Zriadili konkrétne strediská na svojich vonkajších hraniciach. S spomenutým Tureckom uzavreli dohodu, ktorá by mala obmedziť prúd utečencov cez západný Balkán. Takisto, sa zaviazali lepšie financovať programy OSN, týkajúce sa podpory utečencov z Blízkeho východu. Implementácia väčšiny z týchto rozhodnutí sa ukázala ako pomalý pokrok, v tom istom čase sa prílev nových utečencov neustále stupňoval.

¹⁸ Cherevichenko, T.: Actual problems of modern international relations, Moskva : Institute of Oriental Studies RAS, 2016 s.6-7

¹⁹ Filatova I., What awaits the EU market in the event of the collapse of the Schengen area. In dw.com [online]. Dostupné na internete: <https://www.dw.com/ru> [cit.4.3.2022]

2. Samotná reforma európskeho azylového systému a jej základné ciele

Vojna v Sýrii a následné masívne a nekontrolované prísťahovalectvo ľudí z Balkánu, severnej Afriky a Blízkeho východu sa stalo závažným problémom pre Európsku úniu. Napriek tomu, že spoločný európsky azylový systém bol pôvodne koncipovaný v zmluvách, migračná kríza odhalila nedostatky EÚ v tejto otázke a celkovú nepripravenosť únie čeliť podobným výzvam. Situácia zhoršila rozdiely medzi vnútroštátnymi azylovými systémami a následne aj ťažkosti v členských štátoch EÚ pri rozvoji koordinovaného prístupu k riešeniu problému prísťahovalcov a utečencov.²⁰ Nastala dosť ťažká situácia pre úniu, ktorá sa dlhé roky snažila vybudovať systém ochrany a kontroly svojich hraníc, vydávala odporúčania na reguláciu migrácie a poskytovanie azylu ostatným štátom mimo európskej únie, ale nedokázala sama rýchlo reagovať na vznikajúcu kritickú situáciu. Migračná kríza spôsobila problému vnútornému prostrediu EÚ, problém migrácie a utečencov rozdelil úniu vo vnútri. V tom období sa odohral aj Brexit, čo sa stalo prvým prípadom výstupu štátu z EÚ. Rýchly prílev osôb, ktoré hľadali medzinárodnú ochranu v rámci Európskej únie vyústilo do extrémneho tlaku na azylový systém Únie. Absencia kolektívnej politiky v oblasti azylu poukázala na rozdrobenosť členských štátov. Jednotlivé štáty neboli schopné zvládnuť situáciu sami, preto sa vyskytla potreba reformy azylového systému, ktorý bude viac prepracovaný a viac pripravený. Krajiny ležiace na vonkajších hraniciach Európskej únie už dlhšie apelujú na reformu azylového systému, nakoľko nie sú schopné samostatne zvládnuť migračné tlaky. Podľa súčasných pravidiel by migrantom mala zvyčajne udeliť azyl krajina, do ktorej prvýkrát vstúpili po príchode do únie. Niektoré krajiny uprednostňujú mechanizmus automatického prerozdelenia žiadateľov o azyl, iné, vrátane Rakúska, Česka a Maďarska, sú však proti.²¹

²⁰ Vojnikov V., European space of freedom, security and justice and the migration crisis in Europe. In cyberleninka.ru [online]. Dostupné na internete: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskoe-prostranstvo-svobody-bezopasnosti-i-pravosudiya-i-migratsionnyy-krizis-v-evrope/viewer> [cit.5.3.2022]

²¹ Novotny V., The Refugee Crisis in Focus: Towards better cooperation between Europe's national governments. In martenscentre.eu [online]. Dostupné na internete: <https://www.martenscentre.eu/publication/> [cit.14.3.2022]

Z tohto dôvodu Európska komisia 6. apríla predstavila oznámenie Európskemu parlamentu a Rade EÚ o reforme spoločného európskeho azylového systému a správu o rozšírení legálnych ciest do Európy. Hlavným cieľom, ktorý si stanovila Európska komisia bolo v prvom rade vytvoriť spravodlivý a udržateľný systém distribúcií žiadateľov o azyl medzi všetky členské štáty EÚ, ktorý bude schopný fungovať aj v období vysokého migračného tlaku. Druhým cieľom bolo zabezpečiť osobám medzinárodnú ochranu, bezpečné a legálne migračné kanály s pomocou ich rozšírenia. Predchádzajúce pravidlá v CEAS nezaobchádzali so žiadateľmi o azyl v Európskej únii rovnako a spravodlivo, takisto sa líšil podiel rozhodnutí v jednotlivých krajinách. Toto sa stalo príčinou, že žiadatelia o azyl cestujú po Európskej únii a žiadajú o azyl v krajinách, o ktorých sa domnievajú, že majú väčšie šance na získanie medzinárodnej ochrany. Nová reforma spoločného európskeho azylového systému vymedzuje štyri základné ciele. V prvom rade, vytvoriť spoločnú oblasť, ktorá stanoví komplexný prístup k riadeniu azylu a migrácie. Následne zlepšiť schopnosť systému rýchlo a účinne čeliť akékoľvek migračnému tlaku. Taktiež, kontrolovať sekundárne pohyby a eliminovať motivačné faktory. Posledným cieľom je poskytovanie podpory pre migráciu najviac postihnuté členské štáty a zároveň eliminovať zneužitia zo strany iných členských štátov. Už od roku 2015 Európska únia poskytuje finančnú podporu štátom, ktoré boli najviac zasiahnuté migračnými tokmi.²²

2.1 Vývoj spoločného európskeho azylového systému

Európska únia je medzinárodnou organizáciou, ktorá medzi svoje základné ciele vymedzuje ochranu ľudských práv a slobôd, preto počas migračnej krízy v rokoch 2013-2016 sa práve Únia stala útočiskom pre osoby, utiekajúcimi pred vojnou. Nakoľko azyl a medzinárodná ochrana je základnou povinnosťou pre každý štát, Európska únia ako združenie viacerých štátov vytvorila svoj systém pre reguláciu migrácii a azylu. Po podpísaní Maastrichtskej zmluvy sa spojil tretí pilier EÚ, čo je spolupráca vo veciach verejných a justície. Spoločný európsky azylový systém bol založený v roku 1999. Predstavuje právnu a politickú štruktúru, založenú s cieľom regulovať a harmonizovať migračnú a azylovú politiku Európskej únie.²³ Tento systém zdôrazňuje spoločnú

²² Novotny V., The Refugee Crisis in Focus: Towards better cooperation between Europe's national governments. In [martenscentre.eu](https://www.martenscentre.eu/publication/) [online]. Dostupné na internete: <https://www.martenscentre.eu/publication/> [cit.14.3.2022]

²³ Moreno-Lax V. (2021). A New Common European Approach to Search and Rescue? Entrenching Proactive Containment. In [Eumigrationlawblog](#) [online]. Dostupné na internete:

zodpovednosť členských štátov za proces prijímania a spracovania žiadosti o azyle. Zakladajúcim dokumentom, z ktorého vychádza tento systém bola Deklarácia z Tempera, ktorá určila osnovu pre komplexný prístup k migrácii za pomoci riešenia politických problémov, otázky ochrany ľudských práv v krajinách a regiónoch pôvodu a tranzitu azylantov. Prostredníctvom tohto dokumentu boli prijaté legislatívne a politické opatrenie na ochranu utečencov a zároveň podpora členské štáty, ktoré najviac čelia migračnému tlaku. V roku 2003 bola Radou prijatá smernica, ktorá stanovila minimálne štandardy pre prijímanie žiadateľov o azyl.²⁴

Po prvej fáze (od roku 1999 až po rok 2005) členské štáty prijali päť ďalších právnych predpisov, ktoré upravili fungovanie systému. V tomto období boli prijaté hlavné dokumenty a smernice, akými sú kvalifikačná a procedurálna smernica, a smernica o dočasnej ochrane. Vytvoril sa dublinský systém, ktorý určuje zodpovedný štát. Tieto nariadenie prijali členské štáty spolu s Nórskom, Islandom a Švajčiarskom. Tieto nariadenia zahŕňujú 11 kritérií a humanitárnu doložku. Nástrojom na stanovenie zodpovedného štátu je Eurodac. Dôležitým dokumentom v tejto fáze je kvalifikačná smernica, ktorá určuje kto je utečenec a čo je doplnková ochrana. Definície, ktoré určovala tato smernica sú potrebné pre jednotné rozhodovanie o udelenie azylu žiadajúcim osobám. Procedurálna smernica upravila minimálne štandardy pre konanie v členských štátoch. Rok 2004-2010 je druhou fázou, „Haagský program“, ktorého účel bol posilniť spolupráce členských krajín a vytvorenie EASO, čo bol úrad podpory pre azylantov. V tomto období sa posilnilo jednotné konanie a vytvorili sa jednotné štandardy.²⁵ Od roku 2010-2014 EÚ prechádzala tretiou fázou migračnej a azylovej politiky, čo bol tzv. Štokholmský program. Tento program si stanovil za cieľ zosilniť bezpečnosť a otvorenosť EÚ, jej občanov, zlepšiť kooperáciu azylových politik a systém dobrovoľného návratu. Prvým dokumentom v tejto fáze bola smernica od Európskeho parlamentu a Európskej rady o štandardoch kvalifikácie štátnych príslušníkov tretích krajín alebo osôb bez štátnej príslušnosti používajúce medzinárodnú ochranu, o

<https://eumigrationlawblog.eu/a-new-common-european-approach-to-search-and-rescue-entrenching-proactive-containment/> [cit.17.5.2022]

²⁴ Moreno-Lax V. (2021). A New Common European Approach to Search and Rescue? Entrenching Proactive Containment. In Eumigrationlawblog [online]. Dostupné na internete: <https://eumigrationlawblog.eu/a-new-common-european-approach-to-search-and-rescue-entrenching-proactive-containment/> [cit.17.5.2022]

²⁵ Novotny V., The Refugee Crisis in Focus: Towards better cooperation between Europe's national governments. In martenscentre.eu [online]. Dostupné na internete: <https://www.martenscentre.eu/publication/> [cit.14.3.2022]

jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytnutej ochrany z roku 2011. Ďalšia smernica z roku 2013 sa týkala spoločných postupov o udeľovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany. Tento dokument dopĺňa deklaráciu z Tempera a odstraňuje nepresnosti Európskeho Paktu o migrácii a azylu, prijatého v roku 2008. Nasledujúcim dokumentom je smernica EP a ER, ktorá stanovila normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Následným dokumentom bola regulácia o zriadení systému Eurodac, ktorý slúži na porovnanie odtlačkov prstov pre účinne uplatňovanie Dublinských kritérií. Tento dokument pomáha v kontrole tretích osôb, prichádzajúcich na územie EÚ, spolupracuje s orgánmi činnými v trestnom konaní členských štátov a Europolom. Najdôležitejším dokumentom je regulácia z Dublinu, ktorá určuje mechanizmy a kritéria na stanovenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej v jednom z členských štátov štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti. V praxi to znamená, že po splnení uvedených kritérií je určený konkrétny členský štát EÚ, aby spracoval a zaoberal sa žiadosťou o azyl. Je aj možné, že žiadateľ o azyl bude presunutý do zodpovednej krajiny. Z cieľom určovania zodpovednej krajiny sa bude so žiadateľom o azyl konať rozhovor pred Migračným úradom, kde osoba uvádza všetky potrebné údaje, aby bolo možné určiť zodpovednú krajinu.

Rok 2015 bol poznamenaný revíziou už existujúcich azylových predpisov, prvýkrát spomínaný návrh o prerozdeľovaní utečencov tzv. relokácia. Taktiež, prvá vlna migračných tokov zo Sýrie. Rok 2016 preniesol návrhy Európskej komisie o revíziu azylových predpisov, konkrétnejšie premena smerníc na nariadenie, ktoré majú vyššie právne postavenie a zodpovednosť členských štátov.²⁶

2.2 Dôvody reformy

Nerovnomerný a zvýšený tlak, ktorému podliehali azylové a migračné štruktúry Európskej únie sa stali výzvou pre samotnú úniu a jej členské štáty, preto bolo potrebné zreformovať a zlepšiť azylový systém. Hlavným dôvodom bola migračná kríza z roku 2015, ktorá odhalila množstvo nedostatkov azylového systému. Napriek tomu, že v predchádzajúcich dokumentoch bolo zakotvené rovné zaobchádzanie so všetkými žiadosťami, v skutočnosti situácia bola iná. Nariadenia prijaté v rokoch 1999-2013,

²⁶ Novotny V., The Refugee Crisis in Focus: Towards better cooperation between Europe's national governments. In martenscentre.eu [online]. Dostupné na internete: <https://www.martenscentre.eu/publication/> [cit. 14.3.2022]

stanovili len minimálne normy, čo sa v praxi ukázalo ako nedostatočné. Okrem vysokého počtu utečencov do štátov únie prenikli aj nelegálni migranti, ktorých príchod bol nečakaný a nekontrolovaný. Migračná kríza poukázala na rad nedostatkov a medzier, ktoré sa stali príčinami reformy európskeho azylového systému. Jedným z dôvodom bol nedostatok regulačných mechanizmov, ktoré by mali zvládať migračný tlak. Z čoho vyplýva aj nerovnomerné prerozdelenie počtu utečencov medzi členskými štátmi. V skutočnosti niektoré štáty ostali veľmi postihnuté migráciou, a niektoré unikli svojej zodpovednosti. Taktiež, ďalším dôvodom bola masívna nelegálna migrácia v rámci Európskej únie, žiadatelia o azyl sa pohybovali medzi členskými štátmi hľadajúc lepšie podmienky.²⁷ V dôsledku čoho bolo veľmi ťažké kontrolovať tieto masy ľudí, preto niektorí z nich ani nepodľahli oficiálnej procedúre o udelenie azylu. V roku 2017 začali počty žiadostí klesať, ale potreba reformy naďalej ostávala aktuálnou, aj napriek tomu, že zapôsobila politický rozkol v členských štátoch únie.

2.3 Samotný proces reformy a jej súčasný stav

Problémy a výzvy, ktorým čelila EÚ sa stali spúšťacím mechanizmom pre reformu spoločného európskeho systému. Predovšetkým, sa kladol dôraz na dôležitosť CEASu a spoločnej migračnej politiky, čo v praxi znamená celoeurópsky rámec riadenie migračnej politiky, rovnaký pre všetky členské štáty. Zahrňovalo to spoločné a efektívne riadenie hraníc, medzinárodnú ochranu a návrat odmietnutých žiadostí. Európska komisia v roku 2016 zverejnila oznam, týkajúci sa zlepšenia CEASu, kde bolo definovaných päť nových základných princípov. Medzi tieto princípy patrí: udržateľný a spravodlivý systém na určovanie zodpovedného členského štátu pri spracovaní žiadostí o azyl, vyvinúť väčšie postupné zbližovanie v azylovom systéme EÚ, zlepšenie systému Eurodac, lepšia kontrola odtlačkov prstov a rozšírenie databáz, prevencia sekundárnych pohybov v rámci EÚ, zriadenie agentúry pre azyl.²⁸ Neskôr, v máji a júli 2016 komisia predstavila návrhy dvoch balíkov reforiem, ktoré zahrňovali tieto princípy. Európskej rade a parlamentu sa v roku 2017 podarilo dosiahnuť politický konsenzus v piatich zo siedmich návrhov reformy. Konkrétnejšie išlo o vytvorenie plnohodnotnej Agentúry EÚ pre azyl, reformu

²⁷ Golovina M., The refugee problem: the UN is sounding the alarm. In tass.ru [online]. Dostupné na internete:

<https://tass.ru/spec/refugee>

[cit.4.3.2022]

²⁸ O reforme azylového systému [online]. Consilium.europa.eu, Dostupné na internete:

<https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/>

[cit.15.3.2022]

systému Eurodac, preverenie smernice, týkajúcej sa podmienok pre prijatie utečencov, kvalifikačného riadenia a rámca presídľovanie utečencov. Návrhy, ktoré boli odmietnuté sa týkali, reformy Dublinského systému a regulovania procedúry udeľovanie azylu. Taktiež, niektoré štáty únie vyjadrili svoje výhrady voči niektorým návrhom.

Rok 2019 bol poznamenaný voľbami do Európskeho parlamentu, preto sa významný legislatívny pokrok v tejto oblasti nedosiahol. Európska únia sa dostala do patovej situácie, nakoľko sa jej nepodarilo dosiahnuť súhlasu v pokračovaní reformy. Európska rada pre utečencov a exulantov v roku 2019 vydala politickú poznámku, v ktorej vymedzila základné priority pre zdokonaľovanie fungovania CEAS. Na legislatívnej úrovni sa Európska rada posunula v oblasti priamo súvisiacej s azylom, čo bolo prijatie dvoch nariadení, týkajúcich interoperability informačných systémov EÚ v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí. Zlepšenie systému výmeny informácií zabezpečuje efektívnejšiu kontrolu na vonkajších hraniciach EÚ, uľahčuje odhaľovanie viacerých identít a pomáha zachovávať integritu v rámci azylového systému. Problematika azylu ostala v roku 2019 politicky naliehavou otázkou, vykonávali sa spolupráce na úrovni členských štátov, obe predsedníctva v Rade zahrňovali oblasť azylu a migrácie. Strategická agenda EÚ na roky 2019-2024, prijatá Radou v 2019 stanovila ďalšie ciele v otázkach azylu a migrácie. Tieto ciele sa zaoberajú stanovením bezpečnosti pre azylantov, záchrany ich životov, riadení vonkajších hraníc, rozširovaní kompetencií Frontexu, posilňovaní spolupráce medzi tranzitnými krajinami a krajinami pôvodu, reformovaní dublinského systému.²⁹

V roku 2020 Európska komisia prijala nový pakt o migrácii a prijatí azylu, ktorý zahŕňa všetky prvky, nutné pre reguláciu komplexného európskeho prístupu k migrácii. Takýmto spôsobom sa vytvorilo 9 aktuálnych legislatívnych návrhov. Prvým princípom je nahradenie Dublinského systému, ktorý už je neaktuálny a nedokáže plnohodnotne pôsobiť v prípade migračných tokov. Nový systém by vytváral spravodlivejší prístup k určovaniu zodpovedného štátu bez zneužívania za účelom zmierniť záťaž pre tento štát, nachádzajúci sa v prvej línii.³⁰ Druhý princíp sa týka zavedenia nových pravidiel, upravujúcich migračnú krízu a zmiernenia jej dôsledkov. Tento návrh je založený na

²⁹ O reforme azylového systému [online]. Consilium.europa.eu, Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/> [cit.15.3.2022]

³⁰ O postavení EU pri rokovaní OSN o globalnom pakte o migrácii [online]. Ceps.eu, Dostupné na internete: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/what-role-eu-un-negotiations-global-compact-migration/>

solidarite a spravodlivosti medzi členskými štátmi. Tretí návrh zahrňuje aktualizáciu databáz odtlačkov, ktorá slúži na pomoc pre Dublinský systém.

V roku 2021 Európska únia čelila rozsiahlej migračnej kríze, keď bieloruský režim Alexandra Lukašenka začal vozit' ľudí z Iraku, Sýrie a Jemenu na hranice s krajinami EÚ. Situácia na hranici medzi Bieloruskom a Poľskom sa vyostrila najmä vtedy, keď sa začiatkom novembra v blízkosti poľských hraníc utáborili stovky migrantov v nádeji, že sa dostanú na územie Európskej únie, ale tam ich nepustili. Z tohto dôvodu Európska únia sa rozhodla vytvoriť azylovú agentúru, ktorá bude zodpovedná za formovanie spoločnej európskej politiky v oblasti migrácie. Pokrok sa dosiahol v roku 2022, kedy Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA) nahradila Európsky podporný úrad pre azyl (EASO). Tento krok modernizoval fungovanie azylového systému a zlepšil spoluprácu. EUAA je zodpovedná za zlepšenie fungovania celoeurópskeho azylového systému poskytovaním rozšírenej operačnej a technickej pomoci členským štátom a zabezpečením väčšej konzistentnosti pri posudzovaní žiadostí o medzinárodnú ochranu.³¹

Piaty návrh sa zaoberá vytvorením nového skríningu, ktorý zabezpečí rýchly postup pri identifikácii osôb a nezávislý monitorovací systém. Nasledujúcimi princípmi nových návrhov sú spoločné konanie, azyl a jednotné pravidlá, vzťahujúce sa na žiadosti o azyl. Najpodstatnejším cieľom nových návrhov je zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie zo žiadosťami a rovnakú zodpovednosť pre členské štáty. Ďalší návrh sa zaoberá stanovením lepších podmienok prijímanie. Posledný návrh stanovuje nový rámec EÚ pre presídľovanie, ktorý by nahradil ad hoc rámec. Dôležitou otázkou ostáva otázku návratu ľudí, ktorí ochranu nezískali, preto sa navrhuje dôkladná kontrola všetkých ľudí, ktorí nelegálne prekročia hranice EÚ alebo ktorí, boli zachránení na mori. Tento postup umožňuje rýchle rozhodnutie o tom, či môžu počítať s azylom alebo sa musia vrátiť. Návrh sa zameriava na systém návratu migrantov, ktorým bol zamietnutý azyl. Predovšetkým sa navrhuje zlepšiť legislatívu a vytvoriť post koordinátora pre návrat so sieťou národných zástupcov, aby sa zabezpečila koordinácia politík v rôznych členských štátoch. Napriek všetkým návrhom, ktoré boli predstavené a prijaté, má európsky azylový systém stále chyby a medzery.³² Častokrát boli štáty EÚ obvinené z porušovania

³¹ O reforme azyloveho systemu [online]. Consilium.europa.eu, Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/> [cit.15.3.2022]

³² Vojnikov V., European space of freedom, security and justice and the migration crisis in Europe. In cyberleninka.ru [online]. Dostupné na internete: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskoe-prostranstvo-svobody-bezopasnosti-i-pravosudiya-i-migratsionnyy-krizis-v-evrope/viewer>

ľudských práv, svoje znepokojenie vyjadrujú aj organizácie pre ľudské práva, ktoré zdôrazňujú, že takéto zmeny by mohli viesť k ešte väčšej koncentrácii ľudí na hraniciach Európskej únie. Normálny azylový postup však kritizujú aj ľudskoprávni aktivisti, pretože v závislosti od členského štátu EÚ môže trvať aj niekoľko rokov. Príkladmi takýchto štátov sú Taliansko a Malta, ktoré boli už niekoľko krát obvinené z porušovania ľudských práv z dôvodu zadržania lodi s utečencami v svojom prístave.

3. Budúcnosť európskeho spoločného azylového systému

Súčasný trendy ukazujú, že Európa bude nepochybne naďalej atraktívna pre migrantov a žiadateľov o azyl, z čoho vyplýva, že riadenie migračných tokov bude naďalej predstavovať dôležitý bod programu EÚ³³. Zvýšenú migráciu ovplyvňuje veľké množstvo rôznych faktorov, ako sú čoraz častejšie konflikty, vojny, zmena klímy a pretrvávajúce hospodárske rozdiely medzi členskými štátmi EÚ a inými krajinami. EÚ preto musí spojiť celý rad nástrojov vnútornej a vonkajšej politiky, aby zabezpečila účinné fungovanie migračnej politiky. Silná a spravodlivá migračná politika EÚ by sa mala prispôbiť budúcim výzvam, mala poskytovať azyl tým osobám, ktoré majú právo na medzinárodnú ochranu, a zabezpečiť návrat tých, ktorí ho nemajú. Navyše, by mala predchádzať stratám na životoch, tých ktorí sa snažia dostať do EÚ nelegálnymi prostriedkami, hlavne v oblasti Stredozemného mora. Zároveň mala by zabezpečiť bezpečné cesty, aby zabránila obchodovaniu s ľuďmi a prevádzacstvu. Taktiež, by mala posilniť vonkajšie hranice a vytvoriť skutočnú alternatívu k nebezpečným cestám, aby takto mohla bojovať proti sieťam obchodovaniu s ľuďmi a prevádzacom, tým že otvorí legálne cesty. S pomocou aplikovania informačných technológií, by mala posilniť kontrolu a riadenie vonkajších hraníc.

Jednou z najviac atraktívnych ciest pre migrantov z Blízkeho východu je centrálna stredomorská trasa, na ktorej sa vyskytuje najviac obetí. Z tohto dôvodu je potrebné aplikovať plán, ktorý zachráni životy ľudí a zabezpečí ich bezpečný prechod. Hoci od roku 2017 sa prílev migrantov znížil, ľudia naďalej zomierajú, snažiac sa dostať do EÚ. Tieto kroky odporúčajú medzinárodné mimovládne organizácie, akými sú Amnesty International, Human Right Watch a ECRE Európskej Komisie a Rade. Prvým krokom je zaistiť aktívne pátracie a záchranné operácie v Stredozemnom more. V prípade, že členské štáty EÚ zabezpečia pátracie a záchranné služby (SAR), tak by sa zachránili stovky životov. Navrhujú rozmiestniť určitý počet lodí v morskej zóne, zabezpečiť prístup mimovládnych organizácií, aby mohli schopné koordinovať SAR, členské štáty by sa mali zdržať bráneniu činnosti mimovládnych organizácií. Druhým krokom je

³³ O globálnom pakte o migrácii [online]. Europarl.europa.eu, Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI\(2017\)614638_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI(2017)614638_EN.pdf) [cit.16.3.2022]

O globálnej stratégii o podpore vlád pri ukončení zadržiavania utečencov a žiadateľov o azyl [online]. Unhcr.org, Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/protection/detention/53aa929f6/beyond-detention-global-strategy-support-governments-end-detention-asylum.html> [cit.17.3.2022]

zaistiť spoluprácu s Líbyou v oblasti migrácie, predovšetkým s líbyjskou vládou národnej jednoty, ktorá odchyťava ľudí v mori a vracia ich naspäť. Tretím krokom je zavedenie pravidelného mechanizmu vylodenia a premiestnenia, ktorý by sa reguloval zo strany EÚ. Podstatným opatrením je aby, sa členské štáty zaviazali k zdieľaniu globálnej zodpovednosti a uľahčili pravidelné migračné cesty. Piatym opatrením je zaobstarat' spravodlivú zodpovednosť za nehumánne konanie, pre všetkých čo porušujú ľudské práve. Líbyjské vládne a právne inštitúcie nie sú schopné zabezpečiť spravodlivé prostriedky pre obete porušovania či zneužívania ľudských práv. Takisto, problémy s týmto mali aj členské štáty únie, ktoré boli niekoľko krát obvinené z porušovanie ľudských práv a zlého zaobchádzanie s migrantami, žiadateľmi o azyl.³⁴

Nový pakt o migrácie a azyly, aplikovaný EÚ je veľkou ambíciou migračnej politiky únie, cieľom ktorého je vybudovať silný systém založený na medzinárodnom práve a európskych hodnotách. Napriek tomu, nový pakt obsahuje medzery, ktoré prekážajú vybudovať ozajstný silný a efektívny systém. Absentuje odsek o ochrane námorných utečencov a migrantov, ktoré naďalej volia cestu naprieč Stredozemným morom. Takisto nie sú eliminované štrukturálne faktory, ktoré nútia ľudí cestovať morom. Napriek tomu, EÚ sústredila na boj proti neregulárnym príchodom a riadeniu zmiešaných migračných tokov. Ďalším problém, ktorého riešenie je zahrnuté v pakte je nerovnomerná zodpovednosť členských štátov, ktorá sa prejavila počas migračnej krízy v rokoch 2015-2017. Aby sa dosiahol spoločný európsky prístup k záchrane je potrebné splniť päť elementov. Najprv je nutné nastoliť predvídateľný systém premiestňovanie pri vylodňovaní, posilniť spoluprácu medzi členskými krajinami, hlbšie začlenenie agentúry Frontex pomocou technickej a operačnej podpory. Taktiež, prehĺbiť spoluprácu medzi krajinami pôvodu a tranzitu za účelom zabrániť neopráveným prechodom a boju proti nelegálnemu vstupu. Zavedenie týchto prvkov môže prispieť k lepšiemu riadeniu migračnej politiky EÚ. Kompasom na ceste rozvoja tohto konsolidačného procesu musí byť základ ľudských práv a hodnôt Európskej únie.³⁵

Hlavnými prioritami novej azylovej politiky ostáva zníženie počtu nelegálnej migrácie a záchrana životov ľudí. Na dosiahnutie prvého cieľa je nutné nastoliť efektívny

³⁴ Plan of Action: Twenty Steps to Protect People on the Move Along the Central Mediterranean Route. (2021). In Human Rights Watch. Dostupné na internete: <https://www.hrw.org/news/2021/06/16/plan-action-twenty-steps-protect-people-move-along-central-mediterranean-route> [cit.17.5.2022]

³⁵ O globálnom pakte o migrácii [online]. Europarl.europa.eu, Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI\(2017\)614638_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI(2017)614638_EN.pdf) [cit.16.3.2022]

spojovací kanál medzi štátmi Európskej únie a štátmi pôvodu utečencov a žiadateľov o azyl. Druhá priorita je zameraná na vytvorenie nového prístupu k SAR, nakoľko v novom pakte sa kládol dôraz najmä na minimalizáciu možnosti pre záchranu a zníženie spolupráce s mimovládnyimi, ktoré majú prístup k SAR. Vzhľadom na to, Komisia navrhla dva právne nástroje: odporúčanie o spolupráci medzi členskými štátmi týkajúce sa operácií vykonávaných plavidlami, ktoré vlastnia alebo prevádzkujú súkromné subjekty na účely pátracích a záchranných činností a usmernenie Komisie o implementácii pravidiel EÚ o vymedzení a prechádzaní uľahčovaniu neoprávneného vstupu, tranzitu a pobytu. Problémom je nedostatočná reakcia EÚ v otázke záchrany, preto SAR sa javí ako kľúčový prvok pri riadení hraníc, ktorý by mal spojiť riadenie Frontexu a vnútroštátnych orgánov. Za účelom lepšieho riadenia vonkajších hraníc je potrebné spraviť dlhodobý rozpočet, ktorý sa bude zaoberať posilnením vonkajších hraníc EÚ prostredníctvom vytvorenia nového Fondu pre integrované riadenie hraníc s objemom finančných prostriedkov vyše 9,3 miliardy EUR a prostredníctvom výrazného zvýšenia finančných prostriedkov na 12 miliárd EUR pre decentralizované agentúry podporujúce členské štáty, ktoré chránia hranice EÚ, hlavne agentúry Frontex. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že aj samotný plán, vytvorený Komisiou prenecháva priestor pre možné chyby. Pátranie a záchrana naďalej ostávajú problematickou oblasťou a v novom pakte bola navrhnutá skôr ako výnimka než legislatívna povinnosť.³⁶ V novom pakte nie je hlbšie prediskutovaná otázka ochrany ľudských práv, nie je vytvorený žiadny legislatívny rámec pre osoby, ktoré boli zneužívané alebo sa dostali do zlých situácií. Takisto, nie sú chránení nelegálne migranti, ktorí sú sťahovaní, zadržívaní alebo diskriminovaní, čo znamená, že aj systému návratu migrantov chýba komplexná zodpovednosť a právny mechanizmus na ochranu osôb, ktorým bol odmietnutý azyl alebo ochrana.³⁷

Samotná agentúra Frontex je veľmi dôležitá v oblasti ochrany vonkajších hraníc, nakoľko teraz únia čelí prílevu utečencov z Ukrajiny. Posilnenie hraníc EÚ je jednou z aktuálnych otázok, ktoré únia musí riešiť z dôvodu, že vojnový konflikt sa odohráva v bezprostrednej blízkosti jej hraníc. V prípade vojnového konfliktu na Ukrajine Európska

³⁶ Plan of Action: Twenty Steps to Protect People on the Move Along the Central Mediterranean Route. (2021). In Human Rights Watch. Dostupné na internete: <https://www.hrw.org/news/2021/06/16/plan-action-twenty-steps-protect-people-move-along-central-mediterranean-route> [cit.17.5.2022]

³⁷ Frontex Risk Analysis for 2018. – Frontex European Border and Coast Guard Agency, February 2018 [online]. Frontex.europa.eu. Dostupné na internete: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf [cit.25.2.2022]

Rada zaviedla systém dočasnej ochrany. Tento mechanizmus je veľmi komplexný a využíva sa pri hromadnom príleve ľudí, s cieľom poskytnúť okamžitú a kolektívnu ochranu ľuďom, ktorí sa nemôžu vrátiť do krajiny pôvodu. Tento mechanizmus zmierňuje tlak na vnútroštátne azylové orgány a zároveň umožňuje osobám používať svoje práva v rámci celej EÚ. Občania Ukrajiny ako aj občania tretích krajín alebo osoby bez štátnej príslušnosti, ktorí sa nachádzali na území Ukrajiny v čase vypuknutia vojny majú právo na dočasnú ochranu na obdobie jeden rok, ktoré je možné automaticky predĺžiť o šesť mesiacov. V rámci tohto rozhodnutia bude Európska komisia koordinovať spoluprácu a výmenu informácií medzi členskými štátmi. Ide najmä o monitorovanie príležitostí na prijatie a identifikáciu potreby ďalšej podpory. Agentúry EÚ vrátane Frontexu, Agentúry EÚ pre azyl a Europolu môžu na žiadosť členských štátov poskytnúť ďalšiu operačnú podporu.

Záver

Azyl je miesto ochrany, poskytované štátmi osôbam, ktoré boli nútené odísť zo svojej vlasnej krajiny z politických, rasových či náboženských dôvodov. V súčasnosti patrí problematika azylu medzi kategóriu základných ľudských práv. Prax v oblasti poskytovania azylu ľuďom a chrániť ich týmto spôsobom od nebezpečenstva má pomerne dlhú históriu. Korene siahajú až do čias náboženských prenasledovaní, kedy sa ľudia mohli sa ukryť v kláštoroch či kostoloch. Prvé predstavy v kontexte pojmu azyl boli preto spojené so svätým miestom alebo v blízkosti neho. Tato posvätosť zabezpečovala ľuďom útočisko pred jurisdikciou a garantovala ochranu. S rozširovaním pojmu štátnej suverenity sa právomoc poskytnúť azyl presunula od náboženskej do politickej roviny. Základným nástrojom sa stál štátny azyl. Začiatkom 20. storočia začali azyl úznavť ako súčasť ľudských práv, čo vyvrchilo prijatím Všeobecnej deklarácií ľudských práv. Tento krok znamenal uznanie azylu ako medzinárodného právneho nástroju a posun tohto nástroju do legislatívy štátu, ako individuálneho práva. Hrôzy prvej svetovej vojny donútili svetové spoločenstvo právne zakotviť pojem azyl, utečenec a ochranu. Prvým takým medzinárodným dokumentom bol „dohovor Spoločnosti národov z roku 1933 o medzinárodnom postavení utečencov“, ktorý zakazoval podpisujúcim štátom zmluvy odmietnuť vstup utečencov zo susedných štátov a vyháňať ich zo svojho územia. Druhá svetová vojna priniesla aj ďalšie zmeny. Udeľovanie azylu sa začalo chápať ako povinnosť každého štátu, a nie ako diskrečná právomoc. Štáty už mali povinnosť poskytovať azyl osobám bez štátnej príslušnosti alebo osobám prenasledovaným vlastným štátom. Ďalšia zmena v chápaní azylu prišla v roku 1948, zahrnutím 14 článku

Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Udeľovanie azylu v Európskej únii má svoje základy v rámci dohovoru o postavení utečencov. Nasledné vytvorenie Schengenského priestoru v roku 1985 a prijatie Amsterdamskej zmluvy prispelo k vytvoreniu spoločnej azylovej politiky Európskej únie. V roku 2011 bol vytvorený spoločný azylový systém, ktorý však obsahoval množstvo chýb a medzier. Najtvrdšie bola azylová politika EÚ testovaná migračnými tokmi v roku 2015. Táto kríza priniesla viac ako milión utečencov, politickú a ekonomickú nestabilitu a poukázala na mnohé nedostatky systému. Už počas prvej migračnej vlny mohli sme vidieť ohromujúci tlak na azylové inštitúcie EÚ. Nedostatočná kontrola na vonkajších hraníc, absencia hlbšej spolupráce medzi krajinami pôvodu a tranzitu, nerovnomerná politika prijímania utečencov predstavovali faktory, ktoré podnietili procesy orgánov EÚ v úsilí reformy spoločného azylového systému. Rozdrobenosť medzi členskými štátmi obmedzovala možnosť dospieť k jednotnému rozhodnutiu alebo k spravodlivej zodpovednosti členských štátov. Politika otvorených dverí pre utečencov nemeckej kancelárky A. Merkelovej, ktorú podporovali najmä západoeurópske krajiny, narazila na silný odpor v krajinách bývalého socialistického tábora, ktoré nechceli prijímať migrantov z iného kultúrneho prostredia.

Od roku 2015 sa započala séria reforiem s cieľom zlepšiť azylovú politiku Európskej únie. Politika EÚ sa zamerala najmä na tieto oblasti: pomoc utečencom, ktorí už boli zaregistrovaní v členských štátoch EÚ a bol im udelený azyl; zabránenie migrantom, ktorým už bol odmietnutý azyl vstúpiť na územie EÚ, reformovať inštitucionálnu kapacitu EÚ a vykonávať ciele opatrenia na prekonanie príčin nelegálnej migrácie. Obmedzenie toku utečencov a ich návrat k nebezpečným krajinám, EÚ tak porušuje medzinárodné normy legislatívu, ktorá im zaručuje právo na azyl v ktorejkoľvek krajine na svete. Z tohto dôvodu boli inštitúcie EÚ a niektoré jej členské štáty obvinené z porušovania ľudských práv najmä zo strany mimovládnych ľudskoprávných organizácií. Napriek všetkým reformám, ktoré boli zavedené do roku 2020, problematickým pre EÚ ostáva otázka záchranných a patrácich služieb, ktoré boli obvinené z kriminálizácie členskými štátmi. Preto mimovládne organizácie apelujú na poskytovanie právomoci v tejto oblasti. V roku 2020 Európska komisia navrhla balíček reforiem, ktoré sú komplexnejšie a prepracovanejšie. Základom sa stali tri piliere: efektívne azylové a návratové postupy, zintenzívnenie spolupráce s tretími krajinami, solidarita a spravodlivé rozdelenie. V súčasnosti európsky azylový systém zahŕňa päť legislatívnych návrhov a jednu agentúru: Smernica o azylovom konaní, ktorá ustanovuje spoločný postup medzinárodnej ochrany; Smernica o podmienkach prijímania, ktorá

garantuje rovnaké normy podmienok prijatia v celej EÚ; Kvalifikačná smernica, ktorá určuje, kto spĺňa podmienky pre medzinárodnú ochranu; Dublinské nariadenie, ktoré určuje zodpovednú krajinu za proces žiadosti o azyl; Nariadenie EURODAC, čo je IT systém vytvorený na zhromažďovanie, prenos a porovnávanie odtlačkov prstov, ktorý pomáha dublinskému systému a agentúra Európskej únie pre azyl.

Napriek rozsiahlej snahe Európskej únie zdokonaľiť azylový systém, existuje mnoho priestoru pre zavedenie ďalších efektívnych reforiem. Revíziu potrebuje Dublinský systém, ktorý už bol veľa krát kritizovaný ako nedostatočný pre dobré fungovanie azylového systému. Otázka SAR ostáva nadalej nevyriešená, preto je potrebné zabezpečiť legálne spôsoby prechodu do Európskej únie cez Stredozemné more, poskytovať bezpečný návrat osobám odmietnutým v azyle. Okrem toho, Európskej únie odporúčajú zvýšiť financovanie pre krajiny pôvodu a tranzitu, otvoriť nové legálne cesty pre prisťahovalectvo. Objavujú sa aj viac radikálnejšie nápady ohľadom vytvorenia plnohodnotnej migračnej únie, ktorá by spojila politiky členských štátov ešte viac.

Európska únia v súčasnosti čelí utečeneckej kríze, ktorá je spojená s vojnou na Ukrajine, kedy sa stovky tisíc osôb ocitli mimo svojej domovskej krajiny a priestor Európskej únie sa stal ich dočasným útočiskom. Môžeme konštantovať, že túto vlnu EÚ zvláda relatívne dobre, najmä vďaka rýchlej reakcii inštitúcií a zároveň väčšej ochote členských štátov prijať ukrajinských utečencov.

Zoznam bibliografických odkazov

A) Knižné publikácie a monografie

BALGA ,J.: Azylove pravo. Plzeň : Aleš Čeněk , 2012, s.53-56 ISBN 978-80-7380-384-1

CHEREVICHENKO,T.: Actual problems of modern international relations, Moskva : Institute of Oriental Studies RAS,2016 s.6-7 ISBN 978-5-89282-674-7, 978-5-9907792-2-8

KOŠIČIAROVÁ, S.: *Aktuálne otázky azylového práva* I ,6. november 2018 Bratislava, s.17-22 ISBN 978-80-568-0188-8

B) Judikatura

Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 147/2013, zo dňa 9. októbra 2013. Dostupne na internete : https://www.ustavnysud.sk/docDownload/9d3c7f38-8a20-48bf-89fb-3f228140e04d/%C4%8D.%2048%20-%20II.%20%C3%9AS%20147_2013.pdf
[cit.2021-12-10].

D) Internet

Azylová politika [online]. Europarl.europa.eu, Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/151/asylum-policy> [cit.2022-05-13].

Dohovor o právnom postavení utečencov [online]. Unhcr.org, Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/sk/215-skzdrojedohovorydohovor-o-pravnom-postaveni-utecencov-html.html>

[cit.2022-06-22].

Frontex Risk Analysis for 2018. – Frontex European Border and Coast Guard Agency, 2018. [online]. Frontex.europa.eu. Dostupné na internete: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf [cit.2022-02-25].

O azyle [online]. Oecd.org ,International migration outlook (2016), Dostupné na internete: <https://www.oecd.org/els/mig/IMO-2016-chap4.pdf> [cit.2022-02-25].

O azyle a doplnkovej ochrane [online]. Employment.gov.sk Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/sk/informacie-cudzincov/azyl-doplnkova-ochrana/> [cit.2021-12-20].

O globalnom pakte o migrácii [online]. Europarl.europa.eu, Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI\(2017\)614638_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI(2017)614638_EN.pdf) [cit.2022-03-16].

O globalnej strategii o podpore vlad pri ukončení zadržiavania utečencov a žiadateľov o azyl [online]. Unhcr.org, Dostupné na internete: <https://www.unhcr.org/protection/detention/53aa929f6/beyond-detention-global-strategy-support-governments-end-detention-asylum.html> [cit.2022-03-17].

O migrácii [online]. Consilium.europa.eu, Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2018/06/28-29/> [cit.2022-03-16].

O migračnej kríze v Európe [online]. bbc.com, [2016-02-19]. Dostupné na internete: https://www.bbc.com/russian/international/2016/02/160219_migrant_crisis_charts

[cit.2022-03-01].

O postavení EU pri rokovaniach OSN o globalnom pakte o migracii [online]. Ceps.eu, Dostupné na internete:

<https://www.ceps.eu/ceps-publications/what-role-eu-un-negotiations-global-compact-migration/>

[cit.2022-03-17]/

O právnom postavení utečencov [online]. Unhcr.org, Dostupné na internete:

<https://www.unhcr.org/refugee-status-determination.html>

[cit.2022-06-20].

O reforme spoločného európskeho azyloveho systému [online]. Eur-lex.europa.eu, [2010-03-30]. Dostupné na internete:

<https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EN:PDF>

[cit.2022-03-09].

O reforme azyloveho systému [online]. Consilium.europa.eu, Dostupné na internete:

<https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/eu-migration-policy/eu-asylum-reform/>

[cit.2022-03-15].

O reforme azyloveho systému [online]. Eur-lex.europa.eu, Dostupné na internete:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:32013R0604>

[cit.2022-03-15].

E) Články

An Economic Take on the Refugee Crisis [online]. Dostupné na internete: ec.europa.eu Dostupné na internete:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/ip033_en_2.pdf [cit.2022-03-15].

BALANS, F.,KERE S.:Europe pushing migrants into the arms of criminals, 2016. In inosmi.ru [online]. Dostupné na internete:

<https://inosmi.ru/20160201/235237856.html>

[cit.2022-03-02].

FEVRALSKAYA, A.: 2016. *The Problem of migration in contemporary Europe: causes and consequences*, Scientific-methodical electronic journal "Concept". In pressto.amu.edu.pl [online]. Dostupné na internete: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/r/article/view/25697> [cit.2022-03-02].

FILATOVA, I.: *What awaits the EU market in the event of the collapse of the Schengen area*. In dw.com [online]. Dostupné na internete: <https://www.dw.com/ru> [cit.2022-03-04].

GOLOVINA, M.: *The refugee problem: the UN is sounding the alarm*. In tass.ru [online]. Dostupné na internete: <https://tass.ru/spec/refugee> [cit.2022-03-04].

LEHNE S., 2016. *How the Refugee Crisis Will Reshape the EU*. In Carnegie Europe [online] Dostupné na internete: <https://carnegieeurope.eu/2016/02/04/how-refugee-crisis-will-reshape-eu-pub-62650> [cit.2022-05-13].

LENHY S., *The EU Remains Unprepared for the Next Migration Crisis*. In carnegieeurope.eu [online]. Dostupné na internete: <https://carnegieeurope.eu/2018/04/03/eu-remains-unprepared-for-next-migration-crisis-pub-75965> [cit.2022-05-13].

Medzinárodná ochrana. Aký je rozdiel medzi štatútom utečenca a doplnkovou ochranou? 2022. In [uainkrakow](http://uainkrakow.pl) [online]. Dostupné na internete: <https://uainkrakow.pl/ochrona-miedzynarodowa-czym-sie-rozni-status-uchodzczy-i-ochrona-uzupelniajaca/> [cit.2022-05-12].

MORENO-LAX, V.: 2021. *A New Common European Approach to Search and*

na internete: <https://eumigrationlawblog.eu/a-new-common-european-approach-to-search-and-rescue-entrenching-proactive-containment/> [cit.2022-05-17].

NOVOTNY V., *The Refugee Crisis in Focus: Towards better cooperation between Europe's national governments*. In martenscentre.eu [online]. Dostupné na internete: <https://www.martenscentre.eu/publication/> [cit.14.3.2022]

OSTHUES, O.: 2014. The Future of the Common European Asylum System: The disgrace of a Regulation. Dublin II and III by comparison. In University of Twente student theses. [online]. Dostupné na internete: https://essay.utwente.nl/66008/1/Osthues_BA_MB.pdf [cit.2022-03-15].

Plan of Action: Twenty Steps to Protect People on the Move Along the Central Mediterranean Route. 2021. In Human Rights Watch. Dostupné na internete: <https://www.hrw.org/news/2021/06/16/plan-action-twenty-steps-protect-people-move-along-central-mediterranean-route> [cit.2022-05-17].

SCHILTZ, C.: *The EU has become a club of egoists* // Die Welt. 31.08.2015. In welt.de [online]. Dostupné na internete: <http://www.welt.de/debatte/kommentare/article145852230/Die-EU-ist-einKlub-von-Egoisten-geworden.html> [cit.2022-03-19].

VOJNIKOV V., *European space of freedom, security and justice and the migration crisis in Europe*. In cyberleninka.ru [online]. Dostupné na internete: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskoe-prostranstvo-svobody-bezopasnosti-i-pravosudiya-i-migratsionnyy-krizis-v-evrope/viewer> [cit.2022-03-15].